

De Limburgse kaartmap

0. Inhoud Limburgse kaartmap

- 4 kaarten op A4-formaat
- 4 toelichtingen bij de kaart
- 1 kaart op posterformaat

1. Doel(groep) van de kaartmap

- Doel:** De kaartmap is bedoeld als hulpmiddel om de leerlingen bewust te maken van het Limburgs en de verschillen tussen de dialecten binnen de Limburgse streektaal. Daarbij kan het bijdragen aan het ontstaan van *een positieve houding* ten opzichte van anderstalig zijn, met name ten opzichte van Limburgstalig zijn (eventueel: die houding te behouden en uit te bouwen).
- Doelgroep:** Leerlingen van de basisschool, vooral gericht op de hoogste groepen van de bovenbouw (groep 7/8). Echter is de kaartmap ook te gebruiken voor jongere leerlingen (groep 6) als u merkt dat hier behoefte aan is. Hiervoor zal wel het een en ander bijgesteld moeten worden qua niveau.

2. Relatie met kerndoelen primair onderwijs

Het is uiteraard belangrijk dat het gegeven onderwijs in verband staat met de Kerndoelen Primair Onderwijs die het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft vastgesteld. Het voor u liggende lesmateriaal kan gebruikt worden voor oefening met betrekking tot verschillende kerndoelen binnen verschillende leergebieden. Maar waar uw school misschien nog naar op zoek was, is de vertaling naar de praktijk van het volgende kerndoel:

De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed. (kerndoel 56, Kunstzinnige oriëntatie)

De Limburgse streektaal is een erkende immateriële vorm van cultureel erfgoed. Door het aanbieden van deze lesmap maakt u iets bij leerlingen los wat hen zeker zal interesseren. Dagelijks lopen ze zelf tegen het feit aan dat ze met sommige mensen dialect spreken en met anderen Nederlands. Daarbij bemerken ze ook verschillen. Maar waar komen die nu vandaan en wat zijn de verschillen? Het aangeboden lesmateriaal is dus zeer geschikt voor de praktische invulling van het genoemde kerndoel. Daarnaast heeft het raakvlakken met de kerndoelen van het leergebied Oriëntatie op jezelf en de wereld, met name binnen het domein Mens en samenleving.

3. Achtergrond

De Limburgse dialecten zijn op 20 februari 1997 door de Nederlandse regering erkend als streektaal. Het provinciebestuur heeft vanaf dat tijdstip de zorg voor het Limburgs tot haar zorg gemaakt. Na de benoeming van een streektaalfunctionaris en de installatie van de *Raod veur 't Limburgs*, een commissie die de streektaalfunctionaris aanstuurt in zijn werk, is het provinciale werk begonnen. Het zal er mede toe moeten leiden dat het Limburgs in komende generaties een levende taal blijft. Een levende taal heeft toekomst als ze de moedertaal blijft van de jongste generatie. De u voorliggende map is een van de ontwikkelde middelen ter bevordering hiervan.

4. Lesideeën

Om u als leerkracht een eind op weg te helpen, hebben wij hier enkele lesideeën geformuleerd die aansluiten bij de Limburgse kaartmap die u heeft ontvangen. Het is belangrijk te weten dat u de lesideeën kunt omvormen en aanvullen naar uw eigen lesstijl, onderwijsvorm en naar het specifieke niveau van uw leerlingen. Met toepassing van uw eigen expertise kunnen de leerlingen zo op een vertrouwde en pedagogisch verantwoorde manier met het materiaal aan de slag. Het materiaal is vooral geschikt voor klassikaal gebruik, maar er kan ook na een klassikale inleiding individueel of in groepjes mee gewerkt worden. Voor individueel gebruik kan de kaart met toelichting gebruikt worden als verrijkingsmateriaal of bij het schrijven van een werkstuk/spreekbeurt. Er kan voor gekozen worden om slechts één les te wijden aan deze lesmap, maar het is ook mogelijk om onderstaande lesideeën te koppelen tot een lessenreeks.

Mocht u in de klas meer aandacht willen besteden aan de Limburgse streektaal, dan kunt u naast deze kaartmap mogelijk gebruik maken van de gratis schoolaanpak 'Dien eige taal'. De boekjes van deze aanpak zijn verschenen in verschillende dialectvarianten, maar ook in het Nederlands, zodat alle leerlingen mee kunnen doen (voor informatie kunt u terecht bij de streektaalfunctionaris Ton van de Wijngaard, tel. 0475 399 280, e-mail: tvdwijngaard@hklimburg.nl, website: www.limburgsedialecten.nl).

Inleidende activiteit – Kringgesprek	
Benodigheden	-
Doel	De leerlingen worden zich ervan bewust dat er verschillende Limburgse dialecten/dialectgebieden zijn. De leerlingen bemerken verschillen tussen de dialecten en kunnen deze benoemen. De leerlingen maken kort kennis met vertaling/betekenis van enkele dialectwoorden.
Duur	Variabel (van 15 tot 45 minuten)
Inhoud/opzet	Dagelijks komen er momenten voor in de klas die een aanleiding kunnen zijn voor deze activiteit. Bijvoorbeeld een leerling die u per ongeluk in het dialect aanspreekt, een dialectwoord gebruikt bij het vertellen of dialectliedjes kent die met carnaval/vastelaovend op school gezongen worden. Zo'n voorval of woord kunnen direct vragen oproepen. Het gaat erom dat het kringgesprek gaat over het spreken van verschillende talen en dat dit toegespitst wordt op verschillen tussen de lokale varianten van de Limburgse streektaal. Om het gesprek op te starten of iets nieuws in te brengen, staan hieronder de vragen met een streepje, om er dieper op in te gaan kunt u gebruik maken van de vragen met een sterretje. <ul style="list-style-type: none"> - Wie spreekt thuis een andere taal dan het Nederlands? - Wie spreekt thuis dialect? - Spreek je hetzelfde dialect als je ouders? - Ken je mensen die anders (ander dialect) spreken dan jij? <ul style="list-style-type: none"> * Waar merk je dat aan? * Hoe zou dat komen? * Wat vind je daar van? - Ken je Limburgse woorden?

Inleidende activiteit – Kringgesprek (vervolg)	
	<p>Na deze “inventarisering” en de leerlingen aan het denken te hebben gezet/bij de leerlingen iets te hebben losgemaakt kunt u de volgende activiteit gaan doen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe spreek je ‘woord x’ uit in jouw dialect? (neem woorden waarvan u weet dat ze in het dialect anders zijn of verschillen kunnen vertonen onder de populatie van uw klas) - Spreekt iemand dat anders uit? <ul style="list-style-type: none"> * Zou je zelf graag dialect willen spreken? * Waarom (niet)? * Zou je op school overal dialect willen spreken? Waarom wel/niet?

Activiteit 1 – Oriëntatie op de dialectgebieden	
<i>Deze activiteit is ook te koppelen aan activiteit 2!</i>	
Benodigheden	<ul style="list-style-type: none"> - Informatie uit de toelichting (uitleg over de verschillende dialectgebieden). - Kaart uit het lespakket (poster) op het bord - Atlassen, per groepje of tweetal (afhankelijk van de organisatie)
Doel	<p>De leerlingen leren dat in Limburg verschillende dialecten gesproken worden, maar deze allemaal tot de Limburgse streektaal behoren.</p> <p>De leerlingen kunnen deze dialectgebieden opzoeken en benoemen via de kaart.</p> <p>De leerlingen oefenen met de atlas, met topografische vaardigheden, in de provincie Limburg (en Belgisch Limburg).</p>
Duur	Ongeveer 30 minuten
Inhoud/opzet	<p>Bekijk met de leerlingen de kaart. Stel vragen zodat de leerlingen zich kunnen inleven en de kaart begrijpen.</p> <p>De opzoekopdrachten kunt u na een inleidend gesprek ook via een blad of via het bord aan de leerlingen voorleggen en deze individueel of in groepjes laten maken.</p> <p>Geef tussendoor en/of achteraf uitleg over de kaart (met behulp van de toelichting). Denk aan de volgende vragen of opdrachten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat herken je op deze kaart? (Limburg, Maas, plaatsen, etc.) - Waarom zijn die plaatsen anders geschreven? - Welke plaats wordt er bedoeld met ‘plaats x’? Als ze het niet kunnen “vertalen”, kunnen ze het opzoeken via de atlas. - Waarom zijn er verschillende kleuren gebruikt? - Geef (eventueel met behulp van een atlas) je eigen woonplaats en/of de plaats van je school een plaats op de kaart (eventueel gebruik maken van de blanco kaart). In welk gebied (welke kleur) ligt dat? <p>U kunt dit uitbreiden door de leerlingen er op te wijzen dat er in de buurt van de Nederlandse provincie Limburg nog “een Limburg” te vinden is in België. U kunt vertellen over de Belgische provincie Limburg en de eenheid die deze gebieden vroeger gevormd hebben.</p>

Activiteit 2 – Oriëntatie op de dialectgebieden (evt. als verrijkingsoopdracht)

Deze activiteit is ook te koppelen aan activiteit 1!

Benodigdheden	<ul style="list-style-type: none"> - Informatie uit de toelichting (uitleg over de verschillende dialectgebieden). - Kaart uit het lespakket op het bord - Voor iedere leerling een blanco kaart (kopieerveel)
Doel	<p>De leerlingen leren dat in Limburg verschillende dialecten gesproken worden, maar deze allemaal tot de Limburgse streektaal behoren.</p> <p>De leerlingen kunnen deze dialectgebieden benoemen en onderscheiden via de kaart.</p> <p>De leerlingen leren de belangrijkste kenmerken van ieder dialectgebied op te zoeken en hierna te benoemen.</p>
Duur	<p>Variabel (van 20 tot 45 minuten)</p>
Inhoud/opzet	<p>Herhaal met de leerlingen wat ze nog weten over de kaart die bij de vorige activiteit behandeld is. Hierna kunt u op verschillende manieren de leerlingen laten ontdekken wat de belangrijkste kenmerken zijn van ieder dialectgebied.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lees klassikaal de informatie uit de toelichting over de verschillende dialectgebieden. De leerlingen kunnen hierna of ondertussen de blanco kaart invullen. 2. Vertel zelf aan de leerlingen wat de belangrijkste kenmerken zijn (geef dus mondeling een samenvatting van de tekst). U kunt de leerlingen ondertussen opgeven wat ze op de blanco kaart kunnen schrijven. 3. Laat de leerlingen zelf de kenmerken uit de tekst halen en gebruik het dus als begrijpend lezen. <p>Het invullen van de kaart kan natuurlijk met kernwoorden. Hierna kunnen de leerlingen ook de dialectgebieden op hun kaart kleuren en de namen erbij zetten.</p> <p>Als afsluiting of misschien wel als terugkerende activiteit geeft u de leerlingen een rijtje met dialectwoorden en laat ze dit aan de hand van hun eigen gemaakte overzicht bij het juiste gebied plaatsen. Woorden zelf vertalen of een quiz met gevonden/vertaalde woorden behoort tot de mogelijkheden.</p>

* Wanneer de leerkracht zich naast de informatie in de map verder wil verdiepen in de materie, verwijzen wij naar het boek RIEK VAN KLANK. Dit boek sluit perfect aan bij de informatie in de map.

Bibliografische gegevens: Ronny Keulen, Ton van de Wijngaard (e.a.) (red.), *Riek van klank. Inleiding in de Limburgse Dialecten*. Veldeke Limburg, Sittard 2007. ISBN 978-90-8596-034-8